

És la LODE una llei per a canviar l'escola?

Abans d'entrar en una anàlisi més detallista del projecte de llei orgànica reguladora del dret a l'educació (l'anomenada LODE), caldria fer una breu reflexió sobre la situació de l'ensenyament a partir de l'inici de la transició democràtica, ja que seria un greu error valorar aquest projecte de llei en abstracte, per si mateix, sense tenir en compte l'estat actual del sistema educatiu i la poca incidència de la democràcia restaurada dins de l'escola. En altres ocasions, en efecte, hem analitzat com tot el procés polític i l'aprovació de la Constitució han suposat importants canvis qualitatius en molts aspectes de la vida del nostre país; en el camp de l'educació, però, no hi ha hagut cap mena de reforma de fons des de 1975, han estat vuit anys d'espera cada vegada més desesperançada.

Com a fites dignes de ser esmentades, hom ha de recordar els Pactes de la Moncloa, l'any 1977, el compliment dels quals, pel que fa a l'educació, significà la construcció d'un milió de llocs escolars, xifra enormement important i que eixugà alguns dels dèficits estructurals del nostre sistema, però sense cap repercussió en matèria de qualitat de l'ensenyament. Un segon moment destacable és l'aprovació de la Constitució, l'any 1978, ara bé, les referències a l'educació deixen en l'ambigüitat, sense tancar, punts importants de la configuració d'un sistema educatiu en un país democràtic. Malgrat l'ambigüitat, la valoració dels articles sobre l'educació és positiva, perquè la Constitució era fruit de l'acord entre forces polítiques amb interessos molt contradictoris i, necessàriament, calia deixar qüestions obertes i que el desenvolupament constitucional marqués les pautes en funció de la correlació de forces que en cada moment hi hagués al Parlament.

Així, el desenvolupament de la Constitució fet per la UCD amb l'Estatut de Centres Escolars (ECE) fou una lectura regressiva i, per tant, una legislació reaccionària sobre alguns aspectes de l'educació. No valia estranyar-se, i sí, en canvi, denunciar els elements més negatius —com férem en una important campanya d'opinió pública— basats en la consolidació de l'ensenyament privat i en el manteniment dels principis educatius de la llei d'educació franquista de 1970. Tan mateix, la UCD només aprovà l'estructura jurídica dels centres escolars i no tingué prou força —dividida com ja estava en diverses famílies— per fer passar el finançament de l'escola privada. Amb l'ECE, tercer moment digne de menció, hom comprovà que era el desenvolupament constitucional en mans d'una majoria de dretes UCD, AP, CiU i PNB).

Per últim, i a partir de l'any 1979, els ajuntaments democràtics han donat una forta empenta a la resolució dels problemes d'escolarització i, també a molts municipis de Catalunya, han maldat per millorar la qualitat de l'ensenyament, tot i que no els competia i que els seus migrats recursos no els permetien grans accions.

En definitiva, doncs, cap d'aquests quatre moments ha aportat el canvi qualitatiu a l'educació; no han existit ni reformes jurídiques de fons, ni modificacions de l'estructura del sistema. Si fa vuit anys el balanç de l'educació era negatiu, i tothom hi coincidí, avui seguim al mateix lloc, és a dir pitjor, perquè hem desaprofitat uns anys preciosos i perquè s'han frustrat les esperances, els afanys i la voluntat de contribuir a les reformes de fons de la immensa majoria dels sectors socials que lluitaven i lluiten per una escola pública de qualitat.

És en aquesta situació quan, l'any 1982, els socialistes guanyen les eleccions, i amb una votació àmpliament majoritària. La seva proposta electoral, en matèria educativa, assenyalava una sèrie de punts en els quals hi teníem una coincidència gairebé total. I no era per casualitat: socialistes i comunistes havíem mantingut les mateixes postures, al Parlament, enfront de la dreta, i les nostres postures procedien del moviment unitari d'ensenyament i de les diverses alternatives democràtiques a l'educació elaborades al llarg dels anys 70.

Els socialistes, doncs, guanyen les eleccions amb una proposta de canvi on hi ocupa un lloc important el canvi en el sistema educatiu. Què volia dir per el sistema educatiu espanyol una proposta de canvi? O bé, què hauria de voler dir una proposta de canvi? Dos són els elements cabdals, la democratització del sistema escolar i la seva modernització. És a dir, un sistema escolar bàsicament públic, de qualitat, gratuït i garantit per a tothom. El camí a seguir, doncs, era estendre, potenciar i millorar l'escola pública, única garantia de democràcia, entesa com el dret constitucional de tots a l'educació i, a més, modernitzar el sistema per tal d'assolir els nivells de qualitat exigibles. I aquesta prioritat no nega el dret a l'opció privada, reconegut a la Constitució i acceptat per nosaltres, opció privada que entenem com a subsidiària de la pública i no a l'inrevés, com pretén la dreta d'aquest país.

Si l'objectiu era democratitzar i modernitzar el sistema educatiu, fer un sistema públic, gratuït, de qualitat i garantit per a tothom, hem de veure en funció d'aquests dos objectius, i en funció que l'educació no havia viscut cap proposta ni realitat de canvi, què significa la LODE per tal de resoldre aquests dos grans reptes que tenia, i que té, l'escola.

Per dir-ho amb claredat i breument, la LODE legitima l'herència del sistema educatiu rebut i no planteja en cap moment l'autèntica reforma democràtica de l'ensenyament. Què volen dir aquestes dues afirmacions? Que el govern socialista, davant l'actual situació de la xarxa escolar, dividida en pública i privada, ha triat per a consolidar aquesta divisió, per a garantir el finançament públic dels centres privats sense exigir-los especials contrapartides i per ajornar «sine die» el

millorament de l'escola pública, cosa que exigiria, òbviament, un important esforç pressupostari.

En llegir la LODE, hom veu que la gran preocupació, els articles més elaborats, apunten en una direcció: racionalitzar el sector privat, i no és cap mala idea que, per llei, es racionalitzi el funcionament de l'escola privada, i s'eviti cara al futur l'escàndol de les subvencions, tantes vegades denunciat pels comunistes. Si pensem que des de l'any 1973 s'han lliurat més de 500.000 milions de pessetes a la privada, que l'any 1984 el pressupost previst és de 110.000 milions de pessetes i que fins ara no ha existit cap control fiable de l'ús d'aquests diners públics, la racionalització i el control del sector privat finançat públicament és una exigència inajornable. Ara bé, al costat d'això, en la LODE no hi ha cap proposta per garantir l'escola pública gratuïta i de qualitat (fins quan l'esquerra consentirà que l'únic dret d'opció de què es parla sigui el d'optar per la privada!). Enfront de la falsa polèmica entre la dreta i els socialistes pel que fa al dret d'optar dels pares i el dret de tots a l'educació, els comunistes reivindicuem el dret dels pares a disposar d'una bona escola pública i el dels pares a triar-la.

Aquest dret, però, amb l'actual projecte de llei no queda garantit de cap manera, perquè estem, i sembla que va per llarg, en un país amb reduïdes possibilitats econòmiques on els pressupostos d'educació queden molt per darrera de les necessitats, fins al punt que la LODE no modifica l'etapa obligatòria i gratuïta, 6-14 anys, no inclou les escoles bressol en el sistema educatiu, ni els serveis d'orientació i psicopedagògics, ni l'educació especial, ni l'educació d'adults, com a mecanismes imprescindibles en un sistema públic democràtic i modern. I si els pressupostos són insuficients per a cobrir totes aquestes exigències, com qualificar un projecte de llei socialista que, lluny d'iniciar el camí de la solució i de plantejar propostes adequades, silencia tots aquells problemes i proposa distribuir els escassos recursos entre l'actual escola pública i totes les escoles privades que es vulguin acollir al sistema de concertació? Les condicions per els concerts, d'altra banda, són molt favorables i garanteixen la continuïtat de l'empresa privada d'una forma més contundent que no pas amb les propostes de la UCD. De fet les objeccions i propostes tenen un caire estrictament ideològic, protagonitzades per l'Església i els sectors més reaccionaris.

Aquest és, doncs, el gran i greu problema de fons de la LODE: un projecte destinat a legitimar la doble xarxa escolar, a un repartiment dels escassos recursos més beneficiós per a l'escola privada que per a la millora i l'ampliació de la xarxa pública. La LODE no aconseguirà els dos objectius que una transformació de l'escola havia de prioritzar, la democratització i la modernització del sistema.

A més, per no caure en processos d'intencions, l'anàlisi dels pressupostos de 1984 fets pel govern del PSOE, sense el peu forçat de l'any 1983, confirma aquesta previsió. L'única partida que creix significativament és la de les subvencions, mentre els diners per a inversions, és a dir construccions, i per a millora del

funcionament dels centres públics continuen estancats. Alhora mesures com la creació d'equips per tractar de les zones més marginals, el suport als moviments de renovació, l'indici experimental i parcial de la reforma d'ensenyament mitjà, són pedaços que no resolen cap dels temes de fons assenyalats.

La LODE té, tanmateix, aspectes positius que no seria just oblidar: en primer lloc que deroga l'Estatut de Centres Escolars i totes les seves nefastes conseqüències; segonament que inicia un desenvolupament de la Constitució coherent amb els principis educatius en ella proclamats i deroga, també, parts importants de la Llei General d'Educació de 1970; en tercer lloc que distingeix, com havíem proposat nosaltres, entre centres privats i centres concertats; per últim, diverses qüestions pel que fa a la vida democràtica dels centres, com l'elecció de director, el reconeixement de les APAs, etc., i la creació d'un organisme democràtic de programació en el marc de l'Estat.

Caldria analitzar una darrera qüestió, abans d'exposar la nostra actitud davant la LODE. Es tracta del caràcter «loapitzador» del projecte. El PSOE, en efecte, i en això els comunistes sempre ens hem diferenciat, han redactat els articles de la llei amb la més absoluta ignorància, per no dir-ne menyspreu, de les competències estatutàries de les CCAA en matèria educativa. La redacció de la LODE és anterior a la sentència del Tribunal Constitucional sobre la LOAPA i, per tant, cal esperar que tant les nostres esmenes i les dels grups nacionalistes, com la mateixa sentència, faran modificar els articles més anticonstitucionals. L'article 16 de l'Estatut de Catalunya és prou clar i concret: La Generalitat té competència plena en el camp de l'educació, i les lleis orgàniques de l'estat han de limitar els seus preceptes als drets i llibertats fonamentals. No poden ser reglaments i normes quotidianes, ja que aquestes pertanyen a la capacitat legislativa de les CCAA amb competències, i Catalunya n'és una. Si la LODE fos aprovada amb la seva redacció actual, el Parlament es quedaria sense feina i el Conseller d'Educació només hauria de traduir els decrets i ordres ministerials del BOE.

El PSUC, mitjançant els quatre diputats comunistes i en col·laboració amb els assessors dels parlamentaris, ha presentat seixanta-quatre esmenes parcials, després de descartar una esmena a la totalitat de devolució, ja que aquesta podia ser confosa amb les postures reaccionàries de la dreta perquè els nostres plantejaments pretenen que la LODE no es quedi, com ara, a mig camí, sinó que arribi fins al fons del problema.

Els quatre eixos de les nostres esmenes són:

- 1) Potenciació de l'escola pública i, coherentment, mesures de finançament. Dins d'aquest tema, entrariem propostes com: ampliar l'etapa obligatòria de 4 a 16 anys, considerar etapa educativa els 0-6 anys, creació de gabinets psicopedagògics, incorporar l'educació especial, etc. És a dir, anar cap a l'ampliació i millora qualitativa de l'escola pública.
- 2) Clarificar les competències de l'Estat i de les CCAA. En aquest sentit apunta una trentena d'es-

menes, en les quals, normalment, substituïm la referència exclusiva a l'Estat per una fórmula mixta en la qual entren les CCAA.

- 3) Homogeneïtzar el funcionament dels centres concertats amb els centres públics. Entenem que el finançament amb diners públics ha d'anar acompanyat de l'exigència d'assimilar els dos tipus de centre pel que fa al seu funcionament i, en aquesta línia, les nostres esmenes proposen fórmules d'equiparació. Alhora eliminen expressions poc precises (art. 63) en el cas que calgui adoptar mesures contra un centre concertat que incompleixi els acords i faci mal ús dels diners públics.

Dins d'aquest apartat, a l'art. 50.2 s'ha produït una modificació entre l'avantprojecte i el projecte de llei; a primera vista sembla intranscendent, «y las de otros gastos del mismo», text del projecte, «y las de gastos de funcionamiento del mismo», text de l'avantprojecte, en parlar de l'assignació pública que ha de cobrir les despeses de personal i les despeses de funcionament o altres despeses. Darrera aquesta modificació el que s'amaga és la possibilitat o no d'amortitzar amb diners de tots la inversió privada i lucrativa d'un propietari. Si la subvenció queda limitada al funcionament no és possible l'amortització, si en canvi, pot cobrir altres despeses, hi entra l'amortització. No és casual que en el procés de gestació de la Llei, la Conferència Episcopal «conversés» amb el MEC, així com també altres organitzacions socials, empresaris, pares, etc., la majoria de dretes, i que fruit d'aquestes negociacions, el Ministeri hagi modificat de forma tan substancial el seu propi projecte.

Un últim aspecte, dins d'aquest apartat, és la formulació d'un mecanisme que permeti als centres privats integrar-se dins la xarxa pública. No s'acaba d'entendre que els socialistes, impulsors a Catalunya, juntament amb el PSUC, del projecte de llei del CEPEPC, avui ja aprovat pel Parlament, s'hagin oblidat d'incloure aquest punt a la LODE. Confiam que només sigui un oblit i que acceptin la nostra esmena.

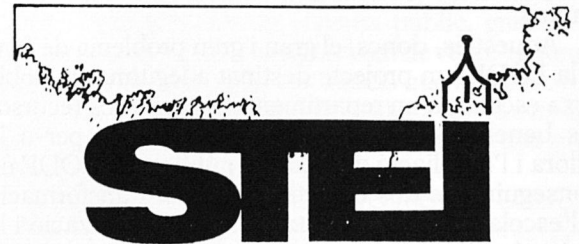
- 4) Òrgans de govern i sistemes de participació mitjançant les diverses instàncies previstes a la Llei. Tot i que hi ha una coincidència de fons, proposem fixar la duració dels càrrecs elegits; garantir l'elecció directa, per part dels electors, dels seus elegibles; potenciar el paper de l'Associació de Pares dins del centre; ampliar la representació en el Consell de l'Estat, etc.

Ens trobem, doncs, davant una llei important, amb aspectes positius, però clarament insuficient i, fins i tot, decebedora. Cal que una veu d'esquerra, diferent, coherent i conseqüent, indiqui amb claredat els seus desacords i proposi les vies reals i autèntiques de democratització de l'escola. Cal trencar la falsa polèmica entre l'Església i la dreta, d'una banda, i el PSOE de l'altra, i donar a conèixer l'alternativa des de l'esquerra a les claudica-

cions socialistes. Els debats en els claustres, els col·loquis i taules rodones, les trobades amb els pares, articles de premsa, etc., han de ser els canals preferents per a la difusió, serena i enèrgica alhora, de la nostra postura que pretén obtenir, amb la força de la raó, el canvi de fons en el nostre degradat sistema educatiu.

Eulàlia Vintro

Treballador de l'ensenyança VET AQUÍ el nostre SINDICAT

SINDICAT DE TREBALLADORS DE L'ENSENYANÇA DE LES ILLES